

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત વડી અદાલત, અમદાવાદ સમક્ષ

ક્રિમીનલ અપીલ નં. ૧૨૫૦/૧૯૯૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને સંદર્ભ કરવામાં આવશે કે નહીં?	

૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની ઉચિત નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટને સંબંધિત કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે ?	
૫	શું આ ચુકાદો દીવાની ન્યાયાધીશને પરીપત્રીત કરવાનો છે ?	

=====

ગુજરાત રાજ્ય....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

વિજય લિઓલીન ડેવિડ....સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે શુશ્રી સી.એમ. શાહ, સરકારી વકીલ,

વકીલ, સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે શુશ્રી એસ.ડી. રામી,

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયાધીશ શ્રી કે.જે. ઠાકર

તારીખ : ૦૮/૦૧/૨૦૧૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. આ અપીલ દ્વારા, અપીલકર્તા – રાજ્યે વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ ન્યાયાધીશ, અમદાવાદના તારીખ: ૧૬.૦૯.૧૯૯૭ના ચુકાદા અને આદેશને પડકાર્યો છે, જે સેશન્સ કેસ ૧૭૬/૧૯૯૫ માં આપવામાં આવ્યો હતો, જેના દ્વારા વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે મૂળ આરોપીઓ – અહીંના પ્રતિવાદીઓને, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૬૩ અને ૩૬૬ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાના આરોપોમાંથી ગુનાહિત પ્રોબેશન (ગુનાહિત પરિવેક્ષા)નો લાભ આપ્યો હતો.

૨. નીચલી અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલ ફરિયાદ પક્ષના કેસની સંક્ષિપ્ત હકીકત એ છે કે ભોગ બનનારના પિતાએ તારીખ ૨૨.૦૭.૧૯૯૪ ના રોજ અમરાઈવાડી પોલીસ સ્ટેશનનો સંપર્ક કર્યો અને જાણ કરી કે તેમની પુત્રી તારીખ ૨૧.૦૭.૧૯૯૪ થી મળી રહી નથી. ત્યારબાદ, બીજા દિવસે, એટલે કે તારીખ ૨૩.૦૭.૧૯૯૪ ના રોજ તેમણે એક ફરિયાદ નોંધાવી જેમાં જણાવ્યું કે મૂળ આરોપી-સામાવાળા, અહીં, એ તેમની પુત્રી, એટલે કે ભોગ બનનાર, જે ગુના સમયે આશરે ૧૩ અને અડધા વર્ષની વયની હતી, તેને લલચાવી-ફોસલાવી છે.

ઉપરોક્ત ફરિયાદ આઈ-સી.આર. નં. ૩૭૬/૧૯૯૪ થી નોંધવામાં આવી. તારીખ ૨૪.૦૭.૧૯૯૪ ના રોજ, પુત્રી તેમજ મૂળ આરોપી પોતપોતાના ઘરે પાછા ફર્યા, જે પછી, તેમને તબીબી તપાસ કરાવવા માટે સિવિલ હોસ્પિટલમાં મોકલવામાં આવ્યા. ત્યારબાદ, તપાસ અધિકારીએ ભોગ બનનાર અને અન્ય સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા. તપાસના અંતે, મૂળ આરોપી વિરુદ્ધ પૂરતા પુરાવા હોવાથી, પોલીસે તેની વિરુદ્ધ આરોપનામું દાખલ કર્યું. તેના અનુસંધાનમાં, કેસ નીચલી અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો. ફરિયાદ પક્ષે, પોતાના કેસના સમર્થનમાં, નીચેના સાક્ષીઓને તપાસ્યા;

મૌખિક પુરાવો

અ.નં.	સાક્ષીઓના નામ	આંક નં.
૧	ભોગ બનનાર	૧૬
૨	ભોગ બનનારના પિતા	૧૭
૩	રમણિકલાલ જોશી, પી.એસ.આઈ.	૨૦
૪	રામદેવ મિશ્રા, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ	૨૨
૫	ઇમેન્યુઅલ જોસેફ, સેવનથ ડે સ્કૂલના	૨૯

	આચાર્ય	
--	--------	--

૩. તે ઉપરાંત ફરિયાદ પક્ષે દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કર્યા હતા, જે નીચે મુજબ છે;

દસ્તાવેજી પુરાવો		
અનુ. નં.	દસ્તાવેજો	આંક નં.
૧	ગુનાના સ્થળનું પંચનામું	૫
૨	ભોગ બનનારના કપડાંની પુનઃપ્રાપ્તિનું પંચનામું	૬
૩	આરોપીના કપડાંની પુનઃપ્રાપ્તિનું પંચનામું	૭
૪	ભોગ બનનારનું તબીબી પ્રમાણપત્ર	૮
૫	આરોપીનું તબીબી પ્રમાણપત્ર	૯
૬	રવાનગી નોંધ	૧૦
૭	મુદ્દામાલની પાવતી	૧૧

૮	ફરિયાદ	૧૮
૯	ગુનો નોંધણી અહેવાલ	૨૪
૧૦	શાળા છોડ્યાનું પ્રમાણપત્ર	૩૦

જ. નીચલી અદાલતે, સાક્ષીઓના પુરાવા નોંધ્યા બાદ અને રેકર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા બાદ, વિવાદાસ્પદ હુકમ પસાર કર્યો હતો. આથી, હાલની અપીલ કરવામાં આવી છે.

પ. વિદ્વાન એ.પી.પી. કુ. શાહે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી કે નીચલી અદાલતે એ હકીકતની મૂલવણી કરવી જોઈતી હતી કે ભોગ બનનાર ગુના સમયે સગીર, એટલે કે સાડા ૧૩ વર્ષની હતી, અને તેથી, તેણે આરોપીને પ્રોબેશનનો લાભ આપવો જોઈતો ન હતો. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે નીચલી અદાલત એ હકીકત ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગઈ કે આરોપી ગુના સમયે ૨૧ વર્ષનો હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, નીચલી અદાલતે એ હકીકતની મૂલવણી કરવી જોઈતી હતી કે આરોપી ગુના સમયે પુખ્ત વયનો હતો. તેથી, તેમણે વિનંતી કરી કે અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે.

૬. આની વિરુદ્ધ, આરોપી-સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી રામીએ નીચલી અદાલતના ચુકાદા અને આદેશને સમર્થન આપતા રજૂઆત કરી કે તે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રેકર્ડ પર રજૂ કરાયેલા પુરાવાની મૂલવણી કર્યા પછી પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેથી, આ અદાલત દ્વારા તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૭. અપીલકર્તા – રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.પી.પી. અને પ્રતિવાદી તરફે વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા અને તેમની મદદથી રેકર્ડ પરના દસ્તાવેજોનો અભ્યાસ કર્યો.

૮. આ બાબતમાં આગળ વધતા પહેલા, અહીં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૬૩ અને ૩૬૬ ની જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કરવો સુસંગત રહેશે, જે નીચે મુજબ છે;

“૩૬૩. અપહરણ માટે શિક્ષા: – જે કોઈ વ્યક્તિનું ૧[ભારત]માંથી અથવા કાયદેસરના વાલીપણામાંથી અપહરણ કરશે, તેને સાત વર્ષ સુધીની મુદતની બેમાંથી કોઈ પણ પ્રકારની કેદની સજા કરવામાં આવશે, અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે.

XXX XXX XXX

૩૬૬. સ્ત્રીને તેના લગ્ન માટે મજબૂર કરવા, વગેરે માટે અપહરણ કરવું, અપનયન કરવું અથવા લલચાવવી.– જે કોઈ કોઈ સ્ત્રીનું અપહરણ કરે અથવા અપનયન કરે, એવા ઈરાદાથી કે તેને કોઈ વ્યક્તિ સાથે તેની

ઈચ્છા વિરુદ્ધ લગ્ન કરવા માટે મજબૂર કરવામાં આવે, અથવા તેવું સંભવિત છે એમ જાણતા હોવા છતાં, અથવા જેથી તેને અનૈતિક સંભોગ માટે બળજબરી કરી શકાય અથવા લલચાવી શકાય, અથવા તેવું સંભવિત છે એમ જાણતા હોવા છતાં કે તેને અનૈતિક સંભોગ માટે બળજબરી કરવામાં આવશે અથવા લલચાવવામાં આવશે, તેને દસ વર્ષ સુધીની મુદત માટે કોઈપણ પ્રકારની કેદની સજા કરવામાં આવશે, અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે; ૧[અને જે કોઈ, આ સંહિતામાં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ ગુનાહિત ધમકી દ્વારા અથવા સત્તાના દુરુપયોગ દ્વારા અથવા બળજબરીની અન્ય કોઈ પદ્ધતિ દ્વારા, કોઈ સ્ત્રીને કોઈ પણ સ્થળેથી જવા માટે લલચાવે, એવા ઈરાદાથી કે તેને અન્ય વ્યક્તિ સાથે અનૈતિક સંભોગ માટે બળજબરી કરવામાં આવશે અથવા લલચાવવામાં આવશે, અથવા તેવું સંભવિત છે એમ જાણતા હોવા છતાં, તેને ઉપરોક્ત મુજબ સજા કરવામાં આવશે].”

૯. રેકર્ડ પરની સામગ્રીના અવલોકન પરથી, તે સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ગુનાના સમયે ફરિયાદીની ઉંમર માત્ર ૧૩ અને દોઢ વર્ષની હતી, એટલે કે, તે સગીર હતી. રેકર્ડ પરથી તે પણ સાબિત થાય છે કે આરોપી ફરિયાદીને તેના વાલીઓની સંમતિ વિના જુદા જુદા સ્થળોએ લઈ ગયો હતો, અને તેથી, નીચલી અદાલતે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું છે કે કલમ ૩૬૩ હેઠળનો ગુનો બને છે. જોકે, તે જ સમયે, રેકર્ડ પર એવી કોઈ સામગ્રી નથી કે જે સૂચવે કે આરોપીએ ફરિયાદીને તેની સાથે

લગ્ન કરવા અથવા કોઈ ગેરકાયદેસર કૃત્ય કરવા માટે મજબૂર કરવાના ઈશ્તિદાથી તેનું અપહરણ કર્યું હતું. તેથી, મને એવું જણાતું નથી કે નીચલી અદાલતે આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૬૬ હેઠળના આરોપમાંથી નિર્દોષ છોડીને કોઈ ભૂલ કરી છે. તે એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે ગુનાના સમયે આરોપીની ઉંમર માત્ર ૨૧ વર્ષની હતી, અને તેનો કોઈ ગુનાહિત ભૂતકાળ ન હતો. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, આપણે આ બાબતને ૧૯૯૧ થી ૨૦૧૪ સુધીના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયોની કસોટી પર જોવી પડશે.

૧૦. નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છુટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ, આ અદાલત દ્વારા અપીલની સુનાવણીને સંચાલિત અને નિયંત્રિત કરતા સિદ્ધાંતો સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અનેક નિર્ણયોમાં ખૂબ જ સંક્ષિપ્તમાં સમજાવવામાં આવ્યા છે. “એમ.એસ. નારાયણ મેનન @ મણિ વિ. કેરળ રાજ્ય અને અન્ય”, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૯, ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છુટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ અપીલમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનું વર્ણન કર્યું છે. આ નિર્ણયના ફક્ત પાંચ માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

પાંચ. કોઈ પણ સંજોગોમાં, વડી અદાલતે નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલ તરીકે માનીને અપીલ દાખલ કરી, તે હકીકતમાં પુનરીક્ષણ સત્તાનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. નિર્દોષ છુટકારાના ચુકાદા સામે અપીલ સત્તાનો

ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, વડી અદાલતે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવા જોઈતા હતા કે જ્યાં બે મંતવ્યો શક્ય હોય, ત્યાં અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છુટકારાના તારણમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં.

૧૧. વધુમાં, “ચંદ્રપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્ય”, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં નોંધાયેલ કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના સિદ્ધાંતો સ્થાપિત કર્યા છે;

૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારા સુવિચારિત મત મુજબ, નિર્દોષ છુટકારાના હુકમ સામેની અપીલનો નિકાલ કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો ઉદ્ભવે છે;

[૧] અપીલ અદાલતને નિર્દોષ છુટકારાના હુકમનો આધાર જે પુરાવા પર હોય તેની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃમૂલવણી કરવાની અને પુનર્વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

[૨] ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ કે શરત મૂકતી નથી અને અપીલ અદાલત તેની સમક્ષના પુરાવા પરથી, હકીકતના અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર, પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.

[૩] “મહત્વપૂર્ણ અને અનિવાર્ય કારણો”, “સારા અને પર્યાપ્ત આધારો”, “ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો”, “તર્કવિરુદ્ધ તારણો”, “સ્પષ્ટ ભૂલો”, વગેરે જેવા વિવિધ શબ્દપ્રયોગોનો હેતુ નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાનો નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો અદાલતની પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર આવવાની સત્તાને મર્યાદિત કરવાને બદલે, નિર્દોષ છુટકારામાં દખલગીરી કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે વધુ “ભાષાના અલંકાર” સ્વરૂપે છે.

[૪] જોકે, અપીલ અદાલતે એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છુટકારાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી પૂર્વધારણા હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી કાયદાશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેને નિર્દોષ હોવાની પૂર્વધારણા ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈ પણ વ્યક્તિને દોષિત સાબિત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છુટકારો મેળવ્યો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાની પૂર્વધારણાને નીચલી અદાલત દ્વારા વધુ બળવત્તર, પુનઃપ્રસ્થાપિત અને મજબૂત કરવામાં આવે છે.

[૫] જો રેકર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના તારણને ખતેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.”

૧૨. આમ, તે એક સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે અપીલ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, રેકર્ડ પરના પુરાવાના આધારે જો બે વાજબી મંતવ્યો / તારણો શક્ય હોય તો પણ, અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના તારણને ખતેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૧૩. “સ્ટેટ ઓફ ગોવા વિ. સંજય ઠકરાન અને અન્ય”, (૨૦૦૭) ૩ એસ.સી.સી. ૭૫ માં નોંધાયેલ કેસમાં પણ, સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા કેસોમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે. ઉક્ત નિર્ણયના ફક્ત ૧૬ માં, અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધની અપીલમાં સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં દખલ કરશે નહીં, સિવાય કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત હોય અને જે નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં આવ્યું છે તે કોઈ પણ વિવેકબુદ્ધિ ધરાવતી વ્યક્તિ દ્વારા પહોંચી શકાય તેવું ન હોય, અને તેથી, તે નિર્ણયને

તર્કવિરુદ્ધ ગણવો પડે. માત્ર બે મંતવ્યો શક્ય છે તે કારણસર, અપીલ અદાલત એવો મત નહીં અપનાવે જે નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ઉલટાવી દે. જોકે, અપીલ અદાલતને પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે જો તે એવા મંતવ્ય પર હોય કે નીચલી અદાલત દ્વારા પહોંચેલું નિષ્કર્ષ તર્કવિરુદ્ધ છે અને અદાલતે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે અને રેકર્ડ પરના મહત્વના પુરાવાને અવગણ્યા છે. આવા સંજોગોમાં, અપીલ અદાલત પર એક ફરજ લાદવામાં આવે છે કે તે રેકર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે યોગ્ય નિર્ણય પર પહોંચવા માટે પુરાવાની પુનઃમૂલવણી કરે જેથી એ શોધી શકાય કે કોઈ આરોપી તેના પર લાગેલા આરોપ મુજબના ગુનાની આચરણી સાથે સંકળાયેલો છે કે કેમ.

૧૪. સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા “સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. રામ વીર સિંહ અને અન્ય”, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૫૩ અને “ગિરજા પ્રસાદ (મૃત) દ્વારા કાનૂની વારસદારો” માં વિ. સ્ટેટ ઓફ એમપી”, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૮૯માં સમાન સિદ્ધાંતો આપવામાં આવ્યા છે. આમ, નિર્દોષ છુટકારાના હુકમ વિરુદ્ધ આ અદાલત જે સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તે સુસ્થાપિત છે.

૧૫. “લુના રામ વિ. ભૂપત સિંહ અને અન્ય” ના કેસમાં, જે (૨૦૦૯) એસસીસી ૭૪૯ માં નોંધાયેલ છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફરરા ૧૦ અને ૧૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

“૧૦. વડી અદાલતે નોંધ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષનું કથન સ્પષ્ટપણે વિશ્વાસપાત્ર ન હતું. કેટલાક કહેવાતા નજરે જોનાર સાક્ષીઓએ જણાવ્યું હતું કે આરોપી દ્વારા મૃતકની ઘૂંટી મચકોડી દેવાને કારણે તેનું મૃત્યુ થયું હતું. અન્ય સાક્ષીઓએ કહ્યું કે તેનું ગળું દબાવવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો હતો કે ઇજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા. જે તબીબે પોસ્ટમોર્ટમ કર્યું હતું અને સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે જ્યારે બસ ચાલુ હાલતમાં હોય ત્યારે કોઈ વ્યક્તિ કોઈને બસમાંથી બહાર ફેંકી દે તે શક્ય નથી.

૧૧. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા વિરુદ્ધની અપીલના માપદંડોને ધ્યાનમાં લેતા, અમે આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે ઇચ્છુક નથી. વડી અદાલતના અભિપ્રાયને તર્કવિરુદ્ધ કહી શકાય નહીં અને તે પુરાવા પરનો એક સંભવિત અભિપ્રાય છે.”

૧૬. સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયમાં, “મુકૈયા અને અન્ય વિ. રાજ્ય, પોલીસ નિરીક્ષક, તમિલનાડુ દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ”, જે એઆઈઆર ૨૦૧૩

એસસી ૩૨૧ માં નોંધાયેલ છે, તે કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ફક્ત ૪ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

૪. તે નિર્ણય છે કે નીચલી અદાલતે, ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂલવણી પર, આરોપીઓને તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા. રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલ પર, વડી અદાલતે, વિવાદાસ્પદ આદેશ દ્વારા, ઉક્ત નિર્ણયને ઉલટાવી દીધો અને આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૪ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા અને આજીવન સજા કેદની સજા ફટકારી. અપીલકર્તાઓના વકીલે ખૂબ ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે વડી અદાલતે નિર્દોષ છુટકારાના આદેશને દોષસિદ્ધિમાં ફેરવીને તેની સત્તાક્ષેત્રની બહાર કાર્ય કર્યું છે, ચાલો આપણે નિર્દોષ છુટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ દાખલ થયેલી અપીલમાં વડી અદાલતના કાર્યક્ષેત્ર અને સત્તાનું વિશ્લેષણ કરીએ. આ અદાલતે શ્રેણીબદ્ધ નિર્ણયોમાં વારંવાર ઠરાવ્યું છે કે પ્રથમ અપીલ અદાલત તરીકે વડી અદાલત, નિર્દોષ છુટકારા વિરુદ્ધની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે પણ, સમગ્ર પુરાવાની ચકાસણી કરવા અને જો જરૂર જણાય તો તેની પુનઃમૂલવણી કરવા માટે હકદાર અને બંધાયેલી પણ હતી, જોકે હસ્તક્ષેપ કરવાનું પસંદ કરતી વખતે અદાલતે રેકર્ડ પરના પુરાવાના આધારે દોષની સંપૂર્ણ ખાતરી કરવી જોઈએ અને

માત્ર એટલા માટે નહીં કે વડી અદાલત એક વધુ સંભવિત અથવા અલગ મત લઈ શકે છે. ઉપરોક્ત સિવાય, જ્યાં સુધી અપીલની વિચારણાની હદ અને ઊંડાણનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી અપીલની સુનાવણીમાં અભિગમમાં કોઈ ભેદ અથવા તફાવતની પરિકલ્પના કરવામાં આવી નથી, માત્ર એટલા માટે કે એક દોષસિદ્ધિ વિરુદ્ધ હતી અથવા બીજી નિર્દોષ છુટકારા વિરુદ્ધ હતી. [જુઓ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિ. સોહન લાલ અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૫ એસસીસી ૫૭૩]

૧૭. તે પણ એક સ્થાપિત કાયદાકીય સ્થિતિ છે કે નિર્દોષ છુટકારાની અપીલોમાં, જ્યારે નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો યોગ્ય અને ઉચિત જણાય, ત્યારે અપીલ અદાલતે ચુકાદો ફરીથી લખવાની અથવા નવા કારણો આપવાની જરૂર નથી. આ સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા “સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટકા વિ. હેમારેડ્ડી”, એઆઈઆર ૧૯૮૧, એસસી ૧૪૧૭, ના કેસમાં પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે;

...આ અદાલતે ગિરિજા નંદિની દેવી વિ. બિગેન્દ્ર નંદિની ચૌધરી (૧૯૬૭) ૧ એસસીઆર ૯૩:(એઆઈઆર ૧૯૬૭ એસસી ૧૧૨૪) માં અવલોકન કર્યું છે કે પુરાવા પરથી પુરાવાનું વર્ણન પુનરાવર્તિત કરવું અથવા નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોને ફરીથી કહેવા તે અપીલ અદાલતની ફરજ નથી, જે અદાલતના નિર્ણય સામે અપીલ

કરવામાં આવી હોય તે અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો સાથે સામાન્ય સંમતિની અભિવ્યક્તિ સામાન્ય રીતે પર્યાપ્ત ગણાશે.

૧૮. તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે “શિવશરણપ્પા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય”, જેટી ૨૦૧૩ (૭) એસસી ૬૬ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

તે અપીલ અદાલતને સમગ્ર પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કરવાની સત્તા છે, જોકે, અન્ય કેટલાક સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવાનું હોય છે અને તે ધ્યાનમાં રાખવાનું હોય છે કે નિર્દોષ છુટકારાના પરિણામે નિર્દોષતાની બેવડી પૂર્વધારણા થાય છે.

૧૯. “કિશન કુમાર મલિક વિ. હરિયાણા રાજ્ય”, (૨૦૧૧) ૭ એસસીસી ૧૩૦ ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે મૂળ આરોપીની સજાને રદ કરી હતી, કારણ કે ફરિયાદી, જેના પર આરોપી દ્વારા ભર દિવસે શારીરિક શોષણ કરવામાં આવ્યું હોવાનો આક્ષેપ હતો, તે ‘કોઠી’ એટલે કે તે જગ્યાને ઓળખવામાં નિષ્ફળ ગઈ હતી, જ્યાં કથિત ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું. તેથી, સર્વોચ્ચ અદાલતે મૂળ આરોપીની સજાને રદ કરતાં અવલોકન કર્યું કે કથિત બળાત્કાર પીડિતાનું વર્તન શંકા ઉપજાવે છે અને તેના પુરાવાને શંકાસ્પદ અને અવિશ્વસનીય બનાવે છે.

૨૦. આ અદાલતે, અપીલ કરવાની પરવાનગી આપવા માટેની એક અરજી, એટલે કે, ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૧૨૬૫૩/૨૦૦૮ નો નિકાલ કરતી વખતે આવો જ મત વ્યક્ત કર્યો હતો, જે રાજ્ય દ્વારા સત્ર કેસ નં. ૧૫૩/૨૦૦૮ માં મૂળ આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૬૩, ૩૬૬ અને ૩૭૬ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે નિર્દોષ છોડવાના નિર્ણય વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત આદેશના ફકરા-૩ માં, આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું;

૩. અમને એવું જણાય છે કે ફરિયાદ પક્ષના કેસમાં મૂળભૂત ખામીઓ છે, કારણ કે ડૉક્ટર સમક્ષ આપેલા ઇતિહાસમાં ભોગ બનનારે જણાવ્યું હતું કે તે પોતે આરોપી સાથે સ્વેચ્છાએ ગઈ હતી. વધુમાં, ભોગ બનનાર આશરે ૮ મહિના સુધી આરોપી સાથે રહી હતી. તેની પાસે જતી રહેવાની તમામ તકો હતી. આ દર્શાવે છે કે તેના પર કોઈ દબાણ નહોતું અને તે સ્વેચ્છાએ આરોપી સાથે રહી હતી. ભોગ બનનારની ઉંમર ૧૬ વર્ષથી વધુ સાબિત થઈ છે. એટલું જ નહીં, પરંતુ, બે વખત ગર્ભપાત કરાવવામાં આવ્યો હતો અને હોસ્પિટલમાં તેણે જાહેર કર્યું છે કે તે આરોપીની પત્ની છે. આ સંજોગોમાં, એ માનવું શક્ય નથી કે કોઈ પણ જાતીય સંભોગ દબાણ હેઠળ થયો હતો, ખાસ કરીને જ્યારે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૭૬ હેઠળના ગુના માટેના કેસને સમર્થન આપતો કોઈ તબીબી પુરાવો નથી.

પંચો ફરી ગયા છે અને તેઓએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી.

૨૧. વધુમાં, “સ્ટેટ ઓફ પંજાબ વિ. મદન મોહન લાલ વર્મા”, (૨૦૧૩) ૧૪ એસસીસી ૧૫૩, ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું;

આ મુદ્દા પરનો કાયદો સુસ્થાપિત છે કે ૧૯૮૮ના અધિનિયમ હેઠળ ગુનો બનવા માટે ગેરકાયદેસર પરિતોષની માંગએ અનિવાર્ય શરત છે. જ્યારે કેસમાં મૂળભૂત પુરાવા વિશ્વસનીય ન હોય ત્યારે માત્ર કલંકિત નાણાંની વસૂલાત આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી નથી, સિવાય કે લાંચની ચુકવણી સાબિત કરવા માટે અથવા એવું દર્શાવવા માટે પુરાવા હોય કે નાણાં સ્વેચ્છાએ લાંચ તરીકે લેવામાં આવ્યા હતા. ગેરકાયદેસર પરિતોષ તરીકે રકમની માંગ અને સ્વીકૃતિ અંગેના કોઈપણ પુરાવાના અભાવમાં, આરોપી દ્વારા માત્ર રકમની પ્રાપ્તિ દોષ સ્થાપિત કરવા માટે પૂરતી નથી. આથી, ૧૯૮૮ના અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ ઊભી થયેલી વૈધાનિક પૂર્વધારણાને ખોટી સાબિત કરવાનો બોજ આરોપી પર રહે છે, જેના માટે તેણે રેકર્ડ પર પ્રત્યક્ષ કે પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા લાવીને વાજબી સંભાવના સાથે એ સ્થાપિત કરવું પડે છે કે તેણે સ્વીકારેલા નાણાં, ૧૯૮૮ના અધિનિયમની કલમ ૭માં ઉલ્લેખિત હેતુ કે પુરસ્કાર સિવાય

અન્ય કારણસર હતા. અધિનિયમની કલમ ૨૦ની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અદાલતે આરોપી દ્વારા રજૂ કરાયેલ ખુલાસાને, જો કોઈ હોય તો, માત્ર સંભાવનાના આધિપત્યની કસોટી પર જ ધ્યાનમાં લેવાનો રહે છે, નહીં કે તમામ વાજબી શંકાઓથી પર સાબિતીની કસોટી પર. જોકે, આરોપીને એ સમજાવવા માટે કહેવામાં આવે કે પ્રશ્નમાં રહેલી રકમ તેના કબજામાંથી કેવી રીતે મળી, તે પહેલાં ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા પાયાની હકીકતો સ્થાપિત કરવી આવશ્યક છે. ફરિયાદી એક હિત ધરાવતો અને પક્ષપાતી સાક્ષી છે જે છટકાની સફળતા સાથે સંબંધિત છે અને તેની જુબાનીની ચકાસણી અન્ય કોઈ હિત ધરાવતા સાક્ષીની જેમ જ થવી જોઈએ. યોગ્ય કિસ્સામાં, અદાલત આરોપી વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવતા પહેલાં સ્વતંત્ર સમર્થન માંગી શકે છે.

૨૨. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, અમારો અભિપ્રાય છે કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ પસાર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી, અને તેથી, હાલની અપીલ રદ થવાને પાત્ર છે.

૨૩. પરિણામે, અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને તેને રદ કરવામાં આવે છે. નીચલી અદાલતનો તારીખ: ૧૬.૦૯.૧૯૯૭ નો ચુકાદો અને આદેશ ચથાવત રાખવામાં આવે છે. આરોપીના જામીનખત, જો કોઈ હોય, અને જો તે જામીન પર હોય, તો

તે મુક્ત કરવામાં આવે છે. રેકર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત નીચલી અદાલતને તાત્કાલિક પાછા મોકલવામાં આવે.

(કે.જે. ઠાકર, જે)

ઉમેશ

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.